

אנשאר אבו
עמאר: "אצלנו
החברה לא
מקבלת אשה
עצמאית.
האשה צריכה
להיות בעלת
יכולת ושאיפות
לאתגרים כדי
להתמודד עם
המציאות הזו.
למזל, בני
המשפחה שלי
תומכים בי
ומעודדים אותי
בקטע הזה"

סומיה אלגער-
אבו עביד:
"גיליתי עוד
מגיל צעיר שאני
רוצה להקים
תיאטרון גדול
שיהיה מבוסס על
מספרי סיפורים
עממיים. אני
בחורה עקשנית
ולמרות הכל
אני אגשים את
החלום הזה"

הסיפור שלן

סומיה אלגער-אבו עביד (26) מרהט חולמת להקים תיאטרון של מספרי סיפורים ו'לחרוש' איתו את הנגב.

• **אנשאר אבו עמאר (44)** מלקייה תעשה היסטוריה ותהפוך להיות מורת הדרך הראשונה במגזר. • **סונדוס אמטיראת (28)** מכסייפה הקימה חנות למזכרות ומתנות לטובת חירשים וכבדי שמיעה. • **תכירו שלוש יזמיות פורצות דרך שלא מפחדות להשמיע את קולן ומהוות השראה לנשים במגזר הבדואי**

עודד בר-מאיר • צילום: הרצל יוסף

יצאה לדרך עצמאית

אנשאר אבו עמאר (44), תושבת לקיה מזה 25 שנה, גדלה והתגוררה קודם לכן בכפר בלתי מוכר סמוך לדיימונה, ובעקבות תוכנית להקמת בסיס של צה"ל באותו שטח, היא פונתה עם משפחתה ללקיה, בה היא מתגוררת כיום עם בעלה וששת ילדיה.

סיפור האישי של אבו עמאר, כך היא מעידה על עצמה, הוא מרתק. עד כמה הוא מרתק, תעיד העובדה שהיא נישאה כבר בהיותה בת 16 והיא גם היתה היחידה במשפחה שהייתה לימודים תיכוניים וגם רכשה השכלה גבוהה. "מעבר לזה", היא אומרת, "הסיפור האישי שלי הוא בגדר של סוד, שאני לא ששה לחשוף, אבל פועל יוצא ממנו הוא המיזם שהקמתי לפני כשלוש שנים, במסגרתו אני מציגה סיורים ואירוח של קבוצות מטיילים ותיירים מהארץ ומחו"ל ביישובי המגזר הבדואי בנגב, כאשר הרגש הוא על המורשת והתרבות הבדואית ועל מעמד האשה".

אבו עמאר חברה בפורום הנשים של לקיה, מתכננת להקים עמותה למען הנשים במגזר הבדואי, ומורה שעוד הדרך ארוכה למימוש החלום הזה. 25 שנה היא עבדה כמנהלנית בכירה בבית ספר יסודי בלקיה ובמשך שנה היא גם שימשה כאחראית על מדריות בפנימייה לילדים עם מורכבות משפחתית.

"במסגרת עבודתי בפנימייה", היא מספרת, "לקחתי את הילדים לסיורים בטבע וממש נהנתי, אז החלטתי שאני רוצה לעשות שינוי ולהיות מורת דרך ושהגיע הזמן שלי

סוגיית תעסוקתן של נשים בארץ, קל וחומר של נשות המגזר הבדואי, היא מורכבת ביותר. מעמדתן של הנשים בשוק העבודה הוא נחות ברוב המקרים מזה של הגברים. הרבר גם מוצא את ביטויו בפערי השכר בין גברים לנשים במקומות העבודה השונים. במגזר הבדואי המצב חריף עוד יותר.

משימה לא פשוטה עומדת בפני אשה בדואית המבקשת לפרוץ דרך, להקים מיזם כלשהו ולהיכנס למעגל התעסוקה. יש מי שיראו בואת כפירה במסורת הבדואית, יש מי שרואה בהן כשוברות את תקרת הזכוכית.

אנשאר אבו עמאר מוגדרת כמדריכת טיולים, תחום די נדיר כשמדובר בעיסוקה של אשה בדואית. בקרוב יהיה עיסוקה ומקצועה של אבו עמאר נדיר עוד יותר כשהיא תוסמך רשמית להיות מורת דרך מטעם משרד התיירות. בכך היא תעשה היסטוריה, כשתהיה מורת הדרך היחידה במגזר הבדואי. "הרעיון להפוך למדריכת טיולים ולמורת דרך", היא מציינת, "עלה אצלי מתוך כוונה להטמיע את המורשת הבדואית גם בקרב בני המגזר שלנו וגם בקרב מטיילים ומבקרים שלא מהמגזר שלנו. מתוך הפעילות שלי במסגרת מרכז המבקרים שהקמתי והטיולים שערכתי לבני נוער ולדור הצעיר, גם יהודים וגם בדואים, הבנתי שהם לא ממש מעורבנים ולא מכירים את המורשת והתרבות הבדואית, גם לא את התמורות שחלו עם הזמן בחברה הבדואית. לכן אני רואה בעסק שלי סוג של חתירה חברתית".

מימין, סומיה אלג'ער'אבו עבד, סונדוס אמטיראת ואנשארך אבו עמאר. "לא קל להיות יזמית פורצת דרך בחברה הבדואית"

אי אפשר שלא לתהות על המקצוע הנדיר בו בחרת, בכל שמדובר בחברה הבדואית. איך הגיבו במשפחה על הבחירה הזו?
"זה לא קל לעבוד בתחום הזה. אצלנו החברה לא מקבלת אשה עצמאית. האשה צריכה להיות בעלת יכולת ושאיפות לאתגרים כדי להתמודד עם המציאות הזו. למזלי, בני המשפחה שלי תומכים בי ומעודדים אותי בקטע הזה."

אבו עמאר מדגישה את החשיבות לשמר את המורשת הבדואית ולהעביר אותה מדור לדור. "זו מורשת בת אלפי שנים. כמי שמשתייכת לחברה הבדואית, אני רוצה שישמר על אותה מורשת. אני תורמת לכך בתחום בו אני עוסקת. לשבת באוהל, לשתות קפה, לאכול פיתה עם לבנה, ולהכיר את התרבות ואת ההיסטוריה שלנו, זו המורשת."

מספרת הסיפורים

בימים כתיקונם משמשת סומיה אלג'ער'אבו עבד (26), תושבת רהט, כמורה ממלאת מקום בבית ספר יסודי ברהט. אבל לא ככל מורה היא מעבירה את שיעוריה, שזה כבר פרויקט בפני עצמו, לא בדרך השגרתית. אבו עבד, שלמדה משחק בבית הספר למשחק 'גודמן' בבאר שבע, לא רק מספרת לתלמידיה סיפורים ישירות מספרי הילדים, כי אם מתבלת אותם בניחוח אישי משלה תוך כדי שהיא מציגה את הסיפור כמיני מחזה לילדים. אבו עבד, נשואה ואם לשלושה ילדים, נולדה וגדלה בכסייפה. "אני מאוד אוהבת לספר סיפורים", היא מעידה על עצמה, "אבל לא מסתפקת בטקסט הכתוב, אלא מוסיפה לא מעט מעצמי, משהו מהלב. אני חיה את ציבור השומעים שלי. אני נושמת אותם ומרגישה שאני מתחב"

בשבילי הנגב. הכנסת אורחים על כוס קפה מהביל ואכ"י לת פיתה עם לבנה הם חלק בלתי נפרד מהסיפורים האלה. בין לבין היא לוקחת את אורחיה למאהלי הבדואים, בהם מתוודעים המבקרים לתרבות הבדואית, יושבים על מחצלות ושומעים סיפורים מההווה הבדואי, וזוכים לה' כיר מורשת ותרבות שמתמודדים עם עידן המודרניזציה שאינו פוסח גם על יושבי האוהלים באמצע המדבר.

מה מביא אותך בעצם למיזם הזה?
"איכפת לי מהמורשת של העדה שלי. יש לנו תרבות עשירה מאוד ורציתי שהציבור הרחב ילמד על אותה תרבות כמו שלומדים גיאוגרפיה למשל או כל מקצוע אחר. אחרי עשרות שנים הגעתי למסקנה שזה הכיוון שאני רוצה ללכת בו."

יש הבדל בין להדריך מטיילים בדואים או מטיילים יהודים?

"המטיילים הבדואים יודעים פחות או יותר משהו על המורשת והתרבות. מבחינתי, זה כמו למכור קרח לאס' קימוסים. לגבי המטיילים היהודים זה שונה. הם פחות מכירים את המורשת והתרבות שלנו. לגבי הדור הצעיר שלנו, אני מתכוונת לחזק אצלם את הזיקה לשורשים שלהם. מבחינתם זה סוג של היסטוריה."

עובר מדור לדור

החברה הבדואית אינה ידועה ככזו שמטיילת ברחבי הארץ. אבו עמאר מתכוונת לשנות במשהו את דפוסי התנהלותם של בני עדתה בעניין הזה. "החברה שלנו", מציינת אבו עמאר, "היא חברה שמרנית. הם לא מטיילים ומסיירים באותה אינטנסיביות כמו במגור היהודי. אני מקווה שבעתיד אצליח לשנות את המציאות הזאת ואוציא אותם לטיולים ברחבי הארץ."

לצאת לדרך עצמאית ולפרוש מעבודתי כשכירה".
החלטה לא פשוטה, סוג של הימור מסוים, בעיקר לגבי אשה בדואית?

"נכון. לא קל להיות יזמית פורצת דרך בחברה הבדואית. היו לי הרבה קשיים, אבל למזלי בעלי, הילדים שלי ובני המשפחה תמכו בי ואיפשרו לי להתקדם. הם נתנו לי רוח גבית."

תוך כדי לימודיה להכשרתה כמורת דרך פתחה אבו עמאר את מרכז המבקרים שלה בלקיה, במסגרתו, כאמור, היא לא רק מציעה לאורחיה סיורים וביקורים ביישובי המגזר והזדמנות נדירה להתארח בבתי התושבים, כי אם גם היא מקיימת סדנאות של בישול, הכנת בצק ופיתות, הכנת קמח חיטה, סדנאות תפירה ועיי צוב כלים. ה'דובדבן שבקצפת', כהגדרתה, הוא משקה שמוצא מפרח ה'קרקה', הגדל בלקיה. "המשקה הזה", היא מציינת, הרבה יותר מזין ממשקאות תוססים ומלאי סוכר."

להפיץ את המורשת

אבו עמאר היא אחת מתוך 12 יזמיות שסיימו לאחרונה קורס יזמות עסקית במסגרת מיזם משותף של המשרד לפיתוח הנגב והגליל ועמותת 'יזמות עתיד' לחינוך עסקים קטנים בפריפריה, במטרה לסייע לתושבים להקים עסק עצמאי או לחזק עסק קיים. את המפגש עימה ועם שתי בוגרות נוספות של הקורס, אנחנו מקיימים במתנ"ס המקומי בתל שבע, אחת מהרשויות המשתתפות במיזם הזה.

המושגים 'מורשת' ו'תרבות בדואית' הפכו אצל אבו עמאר לנכס צאן ברזל. בכל הזדמנות היא מנחילה את אותם ערכים באורחיה ובמטיילים אותם היא מובילה

הסיפור של הנהל

היזמיות השבוע. לא ויתרו על החלום

רת אליהם בקלות".
איך את יוצרת את הקשר עם קהל השומעים הצעיר?

"אני מספרת מהלב שלי. מדובר בסיפורים עממיים ואני פשוט מציגה אותם בפני הילדים. יש סיפורים עם מוסר השכל, סיפורים על החיים עצמם. אני פשוט מספרת סיפורים תוך שאני חיה אותם והילדים ממש מרוי תקים. הסיפור בספר הוא בסיס ואני מוסיפה משלי וגם מציגה את הדמויות שבסיפור בצורה תיאטרלית".

כבר שנה עוסקת אבו עבד כמספרת סיפורים ולדבריה, "אני נהנית מכל רגע שאני עומדת או יושבת מול הקהל הצעיר, שמרוקן לשמוע את הסיפורים, שאני ממחיזה".

איך מחליטה צעירה בדואית להפוך למספרת סיפורים?

"גיליתי עוד מגיל צעיר, שאני רוצה להקים תיאטרון גדול שיהיה מבוסס על מספרי סיפורים עממיים. לפני כחמש שנים, כשנכנסתי ללמד כממלאת מקום, סיפרתי סיפורים לתלמידים ואמרתי לעצמי שאני רוצה להגשים את החלום הזה להיות מספרת סיפורים".

הדרך להגשמת החלום, כך מספרת אבו עבד, לא היתה קלה. "היו קשיים ובעיות על רקע משפחתי", היא מספרת, "הייתי בלחץ והעיסוק הזה הוציא אותי מהלחצים שהייתי נתונה בהם. כשאני רואה את התלמידים מאושרים ושמחים לשמוע את הסיפורים שלי, אז גם אני מאושרת".

מה את רוצה לעשות בשתהיי גדולה?

"חולמת על הקמת תיאטרון גדול של מספרי סיפורים ולחרוש את כל הנגב ולספר סיפורים. אני בחורה עקשנית, ולמרות הכל, אני אנשים את החלום הזה. אני לא אחת שמוותרת. אני גם חולמת לצרף למיזם הזה גם את הבת הקטנה שלי, שתספר סיפורים יחד איתי. אני גם רוצה לספר סיפורים לתלמידים יהודים ובדואים שיישבו יחד בכיתה אחת".

שי בשפת הסימנים

שתי אחיותיה ואחיה של סונדוס אמר טיראת, תושבת כסייפה, הם חירשים מלידה. אמטיראת (28) החליטה למגן את הסיפור המשפחתי הלא פשוט הזה ולהקים עסק לטובת החירשים וכי בדי השמיעה. מדובר בחנות מתנות ומזכרות שהיא הקימה לפני כשנה בכפר א-סייד, כשעל מרבית הפריטים הנמכרים באותה חנות מוטבעים משפטים שונים בשפת הסימנים. ככל הידוע, מדובר בחנות היחידה באזור הנגב שמתמחה בכך, כשהחריטה על כל אותם פריטים מתבצעת באמצעות מחשב.

אמטיראת, אם לילך אחד, נולדה וגדלה בכסייפה, גננת במקצועה ובעלת תואר ראשון ממכללת קיי בבאר-שבע, מספרת כי "מאז שהייתי קטנה, דיברתי עם האחיות ועם האח שלי בשפת הסימנים. עם השנים חשבת איך להקים עסק שאני יכולה באמצעותו להעביר מסר לציבור השומעים והלא שומעים על המציאות בה חיים האנשים החירשים. עלה לי רעיון להקים חנות למתנות ומזכרות, עליהן יהיו חרוטים משפטים שונים בשפת הסימנים. לגבי

אז למה דווקא חנות של מזכרות ומתנות?

"בחרתי בזה, כי מתנה כזו או אחרת, בין אם זה ארנק או ציור או תבליט עץ, או תכשיט, תמיד נוגעת בלב של כל בן אדם. רציתי לשלב בכל מתנה כזו את שפת הסימנים כדי לקרב אלינו את אוכלוסיית החירשים".

בדה שיש להם קושי רב לתקשר עם האוכלוסייה השומעת. החירשים בעצם מתקשרים רק עם מי שנמצא במצבם או עם מי שמכיר את שפת הסימנים. זה לא קל. חוסר היכולת לתקשר מקשה על החיים של החירשים בכל המובנים".

החירשים זו שפה מובנת, ואילו לגבי מי ששומע זו שפה לא מוכרת ולא מובנת. רק מתוך סקרנות הם נחשפים לשפה הזו".

על איזה מפר מדובר?

"המסר הוא שאנשים יהיו מודעים למציאות בה נתונים החירשים, לעור

נשים מייצרות הצלחה

מיזם משותף של המשרד לפיתוח הפריפריה, הנגב והגליל ועמותת "יוזמות עתיד", מעודד יזמות עסקית בקרב נשים במגזר הבדואי • "הן מהוות מקור השראה לנשים אחרות לפרוץ את תקרת הזכוכית"

כ־50 יזמות עסקיות מהמגזר הבדואי הצטרפו בשנה האחרונה לתכנית המיזם המשותף של המשרד לפיתוח הפריפריה, הנגב והגליל ועמותת "יוזמות עתיד" לחיזוק עסקים קטנים בפריפריה. באחרונה סיימו 12 יזמות מתל שבע ולקיה קורס יזמות עסקית במיזם הזה, כאשר תל שבע הינה אחת מתוך יותר מ־30 רשויות המשתתפות במיזם. הקורס מעניק למשתתפיו כלים מקצועיים ומעשיים בניהול עסק עצמאי, ניהול פיננסי ושיווק דיגיטלי.

לדברי מנכ"ל המשרד לפיתוח הפריפריה, הנגב והגליל, אריאל משעל, "חיזוק עסקים קטנים ובינוניים בפריפריה החברתית והגיאוגרפית הוא יעיל מתחילת המיזם חיזוקנו למעלה מ־600 עסקים קטנים והמיזם צפוי לתמוך בלמעלה מ־800 עסקים חדשים בתקציב של כארבעה מיליון שקלים בשנה. אנו מאמינים כי חיזוק העסקים הקטנים והבינוניים לצד עידוד יזמות, יאפשר למאות תושבי הפריפריה לשפר את מצבם הכלכלי ויתרום לכלכלה המקומית והלאומית".

מנכ"לית "יוזמות עתיד", יעל עובדיה, מציינת כי "הקמתם של העסקים תוך ליווי והדרכה נכונה מהווים הזדמנות תעסוקתית. עידוד היזמות בישראל יסייע לעוד אלפי אנשים להגיע לעצמאות כלכלית ולצמצום הפערים בחברה הישראלית. זהו הישג יוצא דופן של היזמות. הן מהוות מקור השראה לנשים אחרות לפרוץ את תקרת הזכוכית, לקחת אחריות על חייהן ולהצליח".

"החיוך שווה הכל"

הפריטים בעסק של אמטיראת כוללים חריטה עליהם שמתבצעת בלייזר באמצעות תוכנת מחשב. שפת הסימנים היא כידוע מתבצעת בידיים. אמטיראת הופכת את אותם סימני ידיים לאיורים חרוטים על הפריט. כך, למשל, היא רושמת את שם הלקוח על הפריט בכתב רגיל ומתחתיו בחריטה הממוחשבת מת-נוסס שמו בשפת הסימנים. סיבה מיוחדת היתה לה לאמטיראת להקים לפני שנה את העסק המיוחד הזה דווקא בכפר א-סייד. מדובר ביישוב בו נרשם שיעור גבוה ביותר של תושבים חירשים.

"רציתי להקים את העסק שלי", היא מציינת, "במקום בו יבינו אותי, במקום בו הלקוחות ימצאו את עצמם ויפגשו מישהו שמבין אותם ומדבר בשפתם. זה נתן הרגשה טובה ושהם במקום הנכון. כשאדם חירש מגיע לחנות ונחשף לפריט כזה, בין אם זה תכשיט, ארנק, תיק או מגן לטלפון נייד ואני חורטת לו בשפת הסימנים את שמו או כל משפט שיבחר, הוא מחייך. החיוך הזה שווה את הכל. אני רואה בזה שליחות ויעוד בעקבות הסיפור המשפחתי שלי".